
แนวความคิดในการอนุรักษ์โบราณสถาน จากศตวรรษที่ 18 ถึงสิ้นศตวรรษที่ 20 : จากอารมณ์และความศรัทธาสู่ความเป็น มรดกร่วมกันของมนุษยชาติ

The Concepts of Architectural Conservation From the
18th to the End of the 20th Century : From Sentiment and
Faith to the Shared Heritage of Humankind

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาติ จิงสิริอารักษ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

แนวความคิดในการอนุรักษ์โบราณสถานในฐานะที่เป็นสิ่งมีคุณค่าเป็นเรื่องที่มีมานานแล้วในยุโรป แต่จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มคนส่วนน้อย แนวความคิดนี้แพร่หลายมากขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เมื่อเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นในยุโรป ในศตวรรษที่ 19 มีการต่อสู้กันทางความคิดว่าการอนุรักษ์โบราณสถานควรที่จะเน้นที่การสร้างให้โบราณสถานมีรูปแบบสมบูรณ์ตามอุดมคติ หรือจะรักษาลักษณะที่มันเป็นอยู่จริงเพื่อรักษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ สงครามใหญ่ที่เกิดขึ้นหลายครั้งในศตวรรษที่ 20 และทำลายโบราณสถานย่อยยับไปเหลือคณานับ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวที่จะสร้างอุดมการณ์ร่วมกันระดับนานาชาติ ว่าโบราณสถานเป็นมรดกวัฒนธรรมร่วมกันของมนุษยชาติที่ทุกคนควรจะปกป้อง เรื่องนี้เริ่มก่อตัวเป็นจริงขึ้นหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 เมื่อมีการจัดตั้งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ขึ้นในปี ค.ศ. 1946 UNESCO ได้ช่วยเหลือให้มีการประชุมนานาชาติของสถาปนิกและผู้เชี่ยวชาญการอนุรักษ์ครั้งสำคัญขึ้นที่นครเวนิสประเทศอิตาลี ในปี ค.ศ. 1964 ผลการประชุมได้กลายมาเป็นหลักการสำคัญของการอนุรักษ์สากลที่เรียกกันว่า "เวนิสชาร์เตอร์" ในปีเดียวกันนั้นเอง UNESCO ได้ผลักดันให้เกิดสภานานาชาติว่าด้วยอนุสรณ์สถานและที่ตั้ง (ICOMOS) ขึ้นเพื่อการสร้างโครงข่ายการอนุรักษ์ระดับโลก โดยยึดถือหลักการของเวนิสชาร์เตอร์เป็นแนวทางปฏิบัติ ปลายศตวรรษที่ 20 หลายประเทศเริ่มมีคำถามเกี่ยวกับอุดมการณ์สำคัญของเวนิสชาร์เตอร์ที่ว่าด้วยการอนุรักษ์ "ความเป็นของแท้" ของโบราณสถานว่าเหมาะสมกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของโลกเพียงไร ข้อกังขานำมาสู่การประชุมครั้งสำคัญว่าด้วยความเป็นของแท้ ที่เมืองนารา ประเทศญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1994 ผลการประชุมถูกจัดทำเป็นเอกสารแห่งเมืองนาราว่าด้วยความเป็นของแท้ซึ่งมีใจความสรุปว่า ทุกชาติควรยึดมั่นในกฎเกณฑ์นานาชาติและเคารพในวัฒนธรรมการรักษามรดกของของตนเองไปพร้อมกัน โดยให้ขึ้นอยู่กับความจริงและสร้างสมดุลระหว่างวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ : แนวความคิดในการอนุรักษ์ศตวรรษที่ 18 - 20

Abstract

The idea of conservation of ancient monuments as valuable heritage was conceived in Europe since ancient times but known only among intellectuals. It became widespread in the 18th century when the industrial revolution took place. There was a theoretical argument in the 19th

century over whether the monuments should be restored to their perfect glory or be left untouched to preserve their authenticity. Wars in the 20th century destroyed innumerable monuments. This led to a movement to protect ancient monuments perceived as common heritage of humankind. Activities began materializing after the Second World War when UNESCO was found in 1946. This was followed by a conference of major significance in Venice in 1964 supported by UNESCO which resulted in the Venice Charter as the reference tool for conservation of ancient monuments throughout the world. In the same year UNESCO also assisted the establishment of ICOMOS which aimed at creating an international network for conservation. By the end of the 20th century many countries questioned the principal idea behind the Venice Charter on the preservation of “authenticity” as to whether it was appropriate for the cultural diversities of its members around the world. This brought about another significant meeting at Nara in 1994 which concluded that each nation should adhere to international charters yet respect the local conservation custom and create a balance between the requirements of local culture and that of the international community.

Keywords : Conservation concepts the 18th-20th century

“.....ซึ่งเราไปด้วยข้อมูลจากอดีตโบราณสถานของมนุษย์หลายชั่วคนยังคงอยู่จนทุกวันนี้ในฐานะพยานที่มีชีวิตของประเพณีโบราณแห่งยุคสมัยของมันประชาชนทั้งหลายได้ตระหนักถึงคุณค่าของมนุษยชาติอย่างมีเอกภาพมากขึ้นทุกขณะและเห็นว่า โบราณสถานเป็นมรดกร่วมกันของคนทุกชาติ การรับผิดชอบร่วมกันเพื่อปกป้องรักษามันเพื่อชนรุ่นใหม่นั้น เราคิดว่าเป็นที่ยอมรับว่าเป็นหน้าที่ของพวกเราที่จะมาส่งมันต่อไปสู่อนาคตในสภาพที่เต็มพร้อมด้วยความเป็นของแท้ของมัน.....”

บทนำเวนิสชาร์เตอร์ปี ค.ศ.1964 ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงหัวใจของการอนุรักษ์โบราณสถานในปัจจุบัน อย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. โบราณสถานเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ
2. ความเป็นของแท้ของโบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอนุรักษ์ แตกต่างจะสรุปมาเป็นข้อตกลงสากลในการอนุรักษ์โบราณสถานได้ดังนี้ มนุษย์ได้ต่อสู้กันทางความคิดมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ว่าเราจะรักษาโบราณสถานอย่างไร

1. การอนุรักษ์ในสมัยโบราณ

การรักษาโบราณสถานในสมัยโบราณ มีสาเหตุใหญ่ 2 ประการ

1. มันยังมีคุณค่าในการใช้งานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เป็น ทรัพย์สิน แสดงอำนาจเกียรติยศ หรือเป็นสิ่งเคารพบูชา
2. ไม่มีเหตุผลอะไรพอที่จะไปทำลายมันลง

จากเหตุผล 2 ข้อนี้ ทำให้มีอาคารโบราณอายุมาก ๆ ตั้งแต่สมัยกรีกเป็นต้นมาตั้งแต่ พาวซานิอัส (PAUSANIAS) นักท่องเที่ยวโรมันได้บันทึกถึงอาคารโบราณในกรีก เช่น วิหารอโพลิสที่

เดลฟี (DELPHI) ว่ามีอายุถึง 500 ปีแล้ว (ในสมัยนั้น) นอกจากนี้พาวซานิอัส ยังกล่าวถึงเหตุผลที่เราควรรักษาอาคารบางหลังไว้ เพราะว่ามันมีคุณค่าทาง “ความทรงจำ” เช่น พีรามิดแห่งอียิปต์ เป็นต้น

2. แนวความคิดแบบใหม่ในสมัยเรเนซองส์

ลีโอน บาดิสตา อัลเบอติ (LEONE BATTISTA ALBERTI) (ค.ศ.1404-72) สถาปนิกสำคัญชาวอิตาลีเห็นได้ให้ ความสำคัญต่อโบราณสถานในแง่ที่มันเป็นสิ่งที่สามารถค้นคว้าศึกษาได้ทางสถาปัตยกรรม เขากล่าวว่า “.....หากมีโบราณสถานยุคโรมันหลงเหลืออยู่ในสถานที่ก่อสร้างมันควรจะได้รับการสงวนรักษา.....” นอกจากนี้เขายังกล่าวอีกว่า “.....บ้านพักอาศัยโบราณไม่ควรจะถูกรื้อถอนอย่างเร่งรีบ.....” แสดงให้เห็นว่าเขาให้ความสำคัญใน ความมีอายุของโบราณสถานด้วย

โป๊ปลิโอที่สิบ (POPE LEO X) (ค.ศ.1513-22) เมื่อขึ้นครองตำแหน่งสันตะปาปา ได้จ้างสถาปนิกเอก ราฟาเอล (RAPHAEL) (ค.ศ.1483-1520) เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับโบราณวัตถุของศาสนจักร (COMMISSARIO DELLE ANTICHITA) มีจุดมุ่งหมายไม่ให้มีการทำลายประติมากรรมและจารึกโบราณต่างๆ โดยระบุว่า “.....สิ่งเหล่านี้มักจะบรรจุความทรงจำสำคัญบางประการเสมอและมีค่าเพียงพอที่จะต้องรักษาเพื่อประโยชน์ของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และความบริสุทธิ์ดั้งเดิมของภาษาละติน.....”

คิลปินเอก มิเชลแองเจโล (MICHELANGELO) ก็มีความพยายามในการรักษาซากโบราณสถาน DIOCLETIAN'S BATHS แม้ว่าจะได้รับคำสั่งให้เปลี่ยนโฉมที่อาบนํ้า

สมัยโรมันนี้ให้กลายเป็นโบสถ์ส่วนหนึ่ง แต่เขาก็ออกแบบให้โบราณสถานนี้คงสภาพความเป็นซากไว้ ไม่บูรณะให้เรียบร้อยสมบูรณ์ เพราะเชื่อว่าความเป็นซากเป็นการแสดงถึงความเป็นอมตะ

3. เหตุการณ์สำคัญในศตวรรษที่ 18

3.1 ด้านเศรษฐกิจ เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น มนุษย์สามารถประดิษฐ์เครื่องจักรไอน้ำได้ เครื่องยนต์กลไกนี้ทำให้การผลิตรวดเร็วกว่าการผลิตโดยมือของมนุษย์อย่างไม่เคยมีมาก่อน มีการขายสินค้าออกไปทั่วโลก เกิดการล่าอาณานิคมเพื่อหาแหล่งวัตถุดิบและตลาดมาป้อนโรงงานและระบายสินค้า สิ่งเหล่านี้ทำให้ประเทศตะวันตกร่ำรวยขึ้นอย่างมากมาย พร้อมๆกับการเกิดขึ้นของคนร่ำรวยกลุ่มใหม่คือ **ชนชั้นนายทุน** การเติบโตทางเศรษฐกิจได้กระตุ้นให้วงการต่าง ๆ ทั้งศิลปะ วัฒนธรรม และการศึกษาต่างเจริญเติบโตขึ้นมาพร้อม ๆ กันอย่างไม่เคยมีมาก่อน

3.2 ด้านการเมือง มีการปฏิวัติทางการเมือง การแย่งชิงอำนาจการปกครองจากชนชั้นกษัตริย์และขุนนางให้มาอยู่ในมือของชนชั้นนายทุนและชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่กว่า เช่น การปฏิวัติในฝรั่งเศส อเมริกา และสเปน เป็นต้น การเกิดรัฐใหม่ ๆ นำมาซึ่งลัทธิชาตินิยมที่ต้องการแสวงหาลักษณะเฉพาะตัวของรัฐและประชาชาติ ลัทธิชาตินิยมส่งผลให้เกิดความตื่นตัวที่จะรักษาทุกอย่างที่ใช้เป็นเอกลักษณ์ของชาติได้ เช่น การปฏิสังขรณ์อนุสรณ์สถานโบราณสถานของชาติให้เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในยุโรปบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศสและอังกฤษ เกิดความตื่นตัว ที่จะรักษาโบราณสถานแบบ โกธิค ซึ่งถือว่าเป็นผลงานของคนพื้นเมือง ไม่ใช่งานตระกูลคลาสสิก ซึ่งถือว่ามรดกแห่งมาจากพวกกรีก-โรมัน ซึ่งเป็นคนต่างชาติ ความตื่นตัวนี้ทำให้เกิดการบูรณะโบราณสถานมากมาย โดยมีจุดหมายในการ **“สร้างโบราณสถานให้สมบูรณ์”** มากกว่าการรักษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

3.3 ด้านวิชาการ การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้วงการวิชาการต่าง ๆ เจริญขึ้น เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ขณะเดียวกันการคมนาคมขนส่งก็ก้าวหน้าขึ้น ประกอบกับการยึดครองประเทศต่างๆ รวมทั้งกรีกและอิตาลีเป็นอาณานิคม ทำให้นักวิชาการมีโอกาสเดินทางไปค้นคว้าขุดค้นทางโบราณคดีในแหล่งต่างๆ ทั้งในและนอกยุโรป ทำให้มีความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย มีการรวมตัวของเหล่าปัญญาชน จัดตั้งสถาบันทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีมากมายในหลายประเทศในยุโรป เช่น THE ROYAL SOCIETY ในอังกฤษ (ค.ศ.1662) และ THE SOCIETY OF ANTIQUARIES OF LONDON (ค.ศ.1751) ในฝรั่งเศสมี THE FRENCH ACADEMY (ค.ศ.1635) ในอิตาลีมี THE FRENCH ACADEMY AT ROME (ค.ศ.1666) เป็นต้น

สมาคมเหล่านี้ จะเป็นเหตุเป็นตาคอยเฝ้าดูการบูรณะโบราณสถานว่าได้ปฏิบัติไปโดยยึดหลักวิชาการอย่างไรหรือไม่ โดยเฉพาะ THE SOCIETY OF ANTIQUARIES OF LONDON นั้นประกาศจุดยืนอย่างชัดเจนว่าต้องการปกป้องโบราณสถานและบันทึกสภาพถ้าทำได้ ดังนั้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา แนวคิดในการอนุรักษ์โบราณสถานโดยให้ยึดถือข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ก็มีผู้สนับสนุนอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนแล้ว

3.4 ด้านศิลปวัฒนธรรม ในวงการศิลปวรรณกรรม มีลัทธิใหม่ทางศิลปะเกิดขึ้น เรียกว่าลัทธิโรแมนติก (ROMANTICISM) ผลิตศิลปวรรณกรรมที่เน้นเรื่องอารมณ์และจิตใจของมนุษย์เป็นหลักโดยเฉพาะอารมณ์รัก โศก เสียสละ เป็นต้น สิ่งใดที่สามารถสร้างความสะเทือนอารมณ์ได้ ก็ถูกนำมาเป็นสื่อของศิลปะสกุลนี้ ศิลปะถูกนำไปเกี่ยวข้องกับการปฏิวัติในฝรั่งเศสและสเปน เช่น ภาพเขียนแสดงฉากสู้รบที่เน้นถึงวีรกรรมของนักปฏิวัติ เป็นต้น อีกด้านหนึ่งศิลปวรรณกรรมสกุลนี้ก็ยังใช้เรื่องในอดีต เช่น วรรณกรรมกรีกโบราณมาเป็นแก่นดำเนินเรื่อง ก็มีการใช้โบราณสถานเป็นฉากบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร กลางศตวรรษที่ 18 เกิดความนิยมในภาพเขียนภูมิทัศน์ที่มีซากโบราณสถานเป็นฉากวาดโดยจิตรกรฝรั่งเศสและอิตาลีเช่น LOREN, PUSON และ PIRANESSY เป็นต้น ภาพเหล่านี้เล่าเรื่องวรรณกรรมกรีกเป็นส่วนใหญ่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับวีรกรรม ความรัก ความเสียสละและการผจญภัย ภาพเหล่านี้มุ่งสร้างให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจเป็นหลัก เราเรียกภาพแบบนี้ว่า **จิตรกรรมลัทธิโรมานติก**

ความนิยมในภาพเขียนทำให้เจ้าขุนมูลนายในยุคหน้านิยมแต่งสวนในคฤหาสน์ของตนเอง เลียนแบบภาพเขียนเหล่านี้ มีการสร้างโบราณสถานพังๆ ลงไปในสวนด้วยทั้งรูปแบบ โกธิค (GOTHIC) และคลาสสิก (CLASSICISM) ช่วงหลังความนิยมในการสร้างโบราณสถานปลอมได้เลยเกิดออกมาจนถึงขนาดมีการบูรณะโบราณสถานจริงของโบสถ์ต่างๆ ให้ออกมามีรูปแบบตามใจสถาปนิก เป็นการเริ่มต้นยุคแห่งการอนุรักษ์อาคารแบบตามใจตนเองแท้ ๆ

ในวงการสถาปัตยกรรมเองศตวรรษที่ 18 เป็นช่วงที่กำลังหาเอกลักษณ์ของตนเอง มาแทนที่สถาปัตยกรรมบาร็อค ที่ฟุ้งเฟ้อของชนชั้นสูงที่กำลังเสื่อมอำนาจลง สถาปนิกบางส่วนหันกลับไปหางานรูปแบบคลาสสิก บางส่วนก็ผสมขึ้นรูปแบบโกธิค แล้วแต่รสนิยมของแต่ละประเทศ ในเยอรมันนิยมงานแบบคลาสสิกมากกว่าเพราะเชื่อว่าชนชาติเยอรมันสืบเชื้อสายอารยธรรมมาจากอาณาจักรโรมัน อังกฤษนิยมงานแบบโกธิค เพราะเห็นว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นของชาติตนเองแท้ๆ ส่วนฝรั่งเศสนั้น นิยมสถาปัตยกรรม

ทั้งสองประเภท ในศตวรรษถัดมาก็มีการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมโบราณทั้งหลายมาผสมปนเปกันจนยุ่งไปหมดและส่งผลให้มีการแก้ไขลักษณะโบราณสถาน จากของดั้งเดิมให้มีลักษณะผสมปนเป ตามความคิดสร้างสรรค์ของพวกสถาปนิก

4. การอนุรักษ์โบราณสถาน 2 แนวทางในศตวรรษที่ 19

พวกเขาสงจะนิยมกับพวกนิยมรูปแบบในอดีตคดี

เราสามารถกล่าวได้ว่า การอนุรักษ์โบราณสถานของยุโรปในศตวรรษที่ 19 นั้น เป็นการต่อสู้กันทางความคิดของวิธีการอนุรักษ์ 2 แบบคือ พวกที่เน้นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และความเป็นของแท้ของโบราณสถานพวกหนึ่ง กับอีกพวกหนึ่งที่เน้นคุณค่าของความงามเป็นหลัก ต้องให้โบราณสถานมีรูปแบบตามอุดมคติของตน

การต่อสู้กันร้อยปีนี้ เริ่มด้วยฝ่ายเน้นความงามเป็นฝ่ายรุกและได้ซ่อมโบราณสถานตามแนวทางที่ตั้งไว้มากมาย ฝ่ายที่เน้นคุณค่าทางประวัติศาสตร์เป็นฝ่ายรับและและไม่มีบทบาทจริงในการปฏิบัติการ แต่ใช้ชีวิตการเผยแพร่หลักการ และให้การศึกษานานในที่สุตพลีสถานะภาพจากฝ่ายเป็นรอง มาเป็นฝ่ายที่สามารถทำให้โลกยอมรับว่าการอนุรักษ์โบราณสถานโดยการยึดถือคุณค่าของประวัติศาสตร์เป็นเรื่องที่ถูกต้องในศตวรรษต่อมา

4.1 วิโอเลต์ เลอ ดุก (VIOLETT-LE-DUC) (ค.ศ.1814-79) กับ STYLISTIC RESTORATION ในฝรั่งเศส

แนวทางการบูรณะแบบนี้ คือ การบูรณะที่มีจุดประสงค์ในการสร้างรูปแบบ สมบูรณ์หรือรูปแบบอุดมคติที่ควรจะเป็นของโบราณสถาน ที่ต้องหารูปแบบนั้นให้โบราณสถานเพราะสถาปนิกคิดว่าโบราณสถานส่วนใหญ่มีรูปแบบที่ไม่ถูกต้อง ถูกต่อเติมในสมัยต่างๆ มาจนกระทั่งรูปแบบเพี้ยนไปจากสมัยแรกสร้างหรือที่ควรจะเป็น ดังนั้น จึงต้องแก้ไขให้ถูกต้องเพื่อจุดประสงค์ทางสุนทรียภาพ

แนวทางนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์หรือความต่อเนื่องหรือข้อมูลที่ซ้อนทับกันอยู่เป็นยุคๆ กันในตัวโบราณสถาน แต่จะให้ความสำคัญในยุคใดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์เป็นพิเศษ โดยเฉพาะยุคที่ตั้งต้นการออกแบบการบูรณะโบราณสถานของแนวทางนี้ จึงเป็นการทำให้โบราณสถานเป็นตัวแทนที่ถูกแซ่แข่งของยุคใดยุคหนึ่ง โดยเฉพาะในประวัติศาสตร์หรือเป็นแบบที่อาจจะไม่เคยเกิดขึ้นจริงเลยไม่ว่ายุคไหนเลยก็ได้

วิโอเลต์ เลอ ดุก สถาปนิกชาวฝรั่งเศสเป็นผู้วางรากฐานของแนวคิดและการปฏิบัติของแนวทางนี้ โดยกล่าวว่า การวิเคราะห์หารูปแบบที่ถูกต้อง ของโบราณสถานจะอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 2 ประการ

1) ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม อย่างลึกซึ้ง ทั้งประวัติของรูปแบบสมัยต่างๆ การใช้วัสดุในการก่อสร้าง สถาปนิกบูรณะต้องทำตัวเป็นสถาปนิกโบราณทั้งความคิดและจิตใจ เพื่อจะสร้างรูปแบบที่ถูกต้อง

2) การหารูปแบบจะใช้หลักเหตุผลและวิธีวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้กับสถาปัตยกรรม เช่น การวิเคราะห์หารูปแบบของคานโค้ง (RIB) รับเพดานโค้งตัวหนึ่ง เขาจะนำชิ้นส่วนที่ค้นพบมาเรียงต่อกันให้ถูกตำแหน่ง เพื่อกำหนดความเป็นไปได้ของลักษณะของชิ้นส่วนที่หายไปซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติในยุคนั้นสร้างส่วนประกอบของโครงร่างไดโนเสาร์โดยเริ่มจากกระดูกที่ขุดค้นพบ 2-3 ชิ้นจุดมุ่งหมายของเขาในการบูรณะโบราณสถาน คือ แก้ไขให้โบราณสถานมีรูปแบบที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อให้เกิด เอกภาพในรูปแบบ ขึ้นในโบราณสถาน

ข้อดีของวิโอเลต์ เลอ ดุก คือ เป็นผู้ริเริ่มวิธีการศึกษาโบราณสถานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเริ่มด้วยการเก็บข้อมูลบันทึกสภาพ ศึกษาประวัติ เปรียบเทียบลักษณะกับงานร่วมสมัยเดียวกัน และการออกแบบแก้ไขที่พิถีพิถันคุณภาพสูง

ข้อเสียอย่างมหันต์ของ วิโอเลต์ เลอ ดุก คือ เขาเป็นผู้ออกแบบโบราณสถานมากกว่าเป็นผู้รักษาโบราณสถาน ในทัศนะของเขาโบราณสถานจะต้องมีรูปแบบลักษณะที่ถูกต้องสมบูรณ์ จึงเป็นหน้าที่ของสถาปนิกที่มีความสามารถจะต้องทำการออกแบบแก้ไขโบราณสถานให้ถูกต้องตามแบบที่ตนคิด ลักษณะเช่นนี้ถูกขนานนามว่า STYLISTIC RESTORATION คือการบูรณะโบราณสถานโดยคำนึงถึงแต่หน้าตาเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งในขบวนการทำงานนั้นถึงที่สุดแล้ว วิโอเลต์ เลอ ดุก ก็ใช้อัตตวิสัยในการวินิจฉัยสร้างรูปแบบทั้งสิ้น การบูรณะโบราณสถานของเขาจึงเป็นการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งโบราณสถานรูปแบบที่ "ถูกต้อง" ตามที่ตนเองคิด

4.2 รัสกิน (RUSKIN) มอริส (MORRIS) และแนวทางอนุรักษ์จิตวิญญาณดั้งเดิมของโบราณสถาน

4.2.1 แนวทางก่อน รัสกิน และมอริส

ดังที่กล่าวมาแต่ต้นแล้วว่าเริ่มตั้งแต่สมัย RENAISSANCE ก็มีการกล่าวถึงความจำเป็นต้องรักษา โบราณสถาน เพราะความสำคัญในแง่ที่มันเป็นของ มีค่าทางวิชาการ และมีคุณค่าของอายุ แนวคิดนี้มิได้หายไป แต่ค่อยๆ ขยายวงออกไปกว้างขึ้นในศตวรรษต่อๆ มา

ในศตวรรษที่ 18 จิโอวานี บาติस्ता เบอลลอริ (GIOVANNI BATTISTA BELLORE) ยืนยันว่ามีความจำเป็นที่ต้องสงวนรักษาความเป็นของแท้ เมื่อมีการบูรณะภาพจิตรกรรม

ขณะเดียวกัน โยฮัน โยอาคิม วิกเคิลมานน์ (JOHANN JOACHIM WINCKELMANN) ก็ยืนยันว่าในการบูรณะภาพเขียนนี้ จะต้องแสดงความแตกต่างของส่วนที่เป็นของเดิมกับส่วนที่บูรณะใหม่ให้ชัดเจน โดยมีจุดประสงค์เพื่อไม่ให้คุณค่าทางศิลปะของโบราณวัตถุถูกทำให้เสื่อมค่าหรือเข้าใจผิดได้

ทฤษฎีการบูรณะให้ดูแตกต่างนี้ปรากฏเป็นจริงในงานบูรณะ ARCH OF TITUS ซึ่งสร้างเพื่อฉลองชัยชนะการยึดครองกรุงยารุสเซียในปี ค.ศ.70 ของกษัตริย์โรมันชื่อ ติตุส (TITUS) สร้างเมื่อภายหลังการสิ้นพระชนม์ของ ติตุส เมื่อปี ค.ศ.81 สถาปนิกผู้บูรณะคือ ยูเซปเป วาลาดิเออร์ (GIUSEPPE VALADIER) ในปี ค.ศ.1821 กล่าวได้ว่าสถาปนิกผู้นี้ปฏิบัติตามหลักการอนุรักษ์อย่างดียิ่ง คือ

1. รักษาซากที่พบ รวมทั้งรายละเอียดอย่างดี
2. การบูรณะส่วนที่สูญหายไป เขาใช้หิน ทาร์เวอร์ทีน (TRAVERTINE) แทนหินอ่อนเพื่อให้ดู แตกต่างเล็กน้อย
3. เสาอิงที่หายไป เขาใส่เข้าไปใหม่โดยไม่ใส่ร่อง (FLUTE) ที่เสา (เสาที่ยังเหลืออยู่เป็นแบบมีร่อง)
4. ใบ ACANTHUS ประดับหัวเสา ถูกปล่อยให้ดูหยาบๆ แทนที่จะตกแต่งให้เรียบร้อยเพื่อให้ดูว่าเป็น ของใหม่

นับเป็นงานตัวอย่างการบูรณะที่น่าศึกษาที่สุดวิธีการบูรณะนี้เป็นวิธีที่สถาปนิกรุ่นหลังใช้เป็นแบบอย่างในงานบูรณะที่เน้นข้อมูลวิชาการ

4.2.2 จอห์น รัสกิน (JOHN RUSKIN) (ค.ศ.1801-1919) และ วิลเลียม มอริส (WILLIAM MORRIS) (ค.ศ.1834-1896)

“.....การปฏิสังขรณ์ (RESTORATION) คือการทำลายล้างที่รุนแรงที่สุดที่อาคารหลังหนึ่งจะประสบได้ เป็นการพังทะลายที่ไม่สามารถรวบรวมเอาเศษเล็กเศษน้อยได้ เป็นการทำลายที่ร่วมด้วยการแสดงหลักฐานเทียมแทนของที่ถูกทำลาย อย่าให้พวกเราหลอกตัวเองในปัญหานี้เลย มันเป็นไปได้ที่จะฟื้นฟูสิ่งที่ตายแล้ว เช่นเดียวกับสร้างสิ่งที่เคยเป็นสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่หรือสวยงามให้กลับคืนมา วิญญาณที่ถูกสร้างโดยฝีมือและสายตาของช่างไม่สามารถที่จะเรียกคืนมาได้วิญญาณอื่นอาจถูกสร้างได้โดยกาลสมัยอื่นและมันเป็นอาคารใหม่ แต่วิญญาณของช่างฝีมือที่ตายแล้วไม่สามารถถูกเรียกหรือบังคับให้คืนมาสู่มืออื่นและสมองอื่น แม้ว่าจะเป็นการลอกเลียนแบบธรรมดาๆ เพียงแต่การลอกเลียนผิวนอกของอาคารที่หนาเพียงครั้งเดียว ความเป็นของแท้ของงานทั้งหมดก็คือผิวนอกครั้งหนึ่งที่หายไป ถ้าท่านพยายามที่จะปฏิสังขรณ์ผิวนอกนั้น ท่านทำได้เพียงแต่สร้างของเทียมเท่านั้น ถึงแม้ท่านจะลอกเลียนของเก่าได้เหมือน มันจะไปดีกว่าของเดิมไปได้อย่างไร คุณค่าของเส้นสายที่อ่อนโยนที่กาลเวลาอันยาวนานสายฝนและแสงอาทิตย์ได้

สร้างขึ้น ซึ่งงานสลักใหม่อันแข็งแกร่งไม่มีทางทำได้ อย่าให้เราได้พูดถึงการปฏิสังขรณ์เลยวิธีการที่หลอกลวงตั้งแต่ต้นจนจบ.....” จอห์น รัสกิน ใน THE SEVEN LAMPS OF ARCHITECTURE

“.....ข้าพเจ้าจะต้องไม่ละเลยในการกล่าวย้ำสัจจะนี้ มันไม่มีปัญหาไม่ว่าจะในทางความจำเป็นหรือสุนทรียภาพว่าเราควรจะอนุรักษ์โบราณสถานหรือไม่เราไม่มีสิทธิ์อะไรที่จะไปแตะต้องมันมันไม่ใช่ของเรามันเป็นของผู้ที่สร้างมันขึ้นมาส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งเป็นของอนุชนรุ่นหลังทุกรุ่นที่จะเกิดตามมา.....” จอห์น รัสกิน ใน LAMP OF MEMORY

“.....เป็นสัจจะธรรมที่โบราณสถานไม่ได้เป็นของเราเพียงผู้เดียว มันเป็นเรื่องบรรพบุรุษของเรามาก่อน และมันจะเป็นของลูกหลานของเราในอนาคต หากเราไม่กระทำต่อมันอย่างผิดๆ มันไม่ใช่ของเราแต่ผู้เดียวในทางใดๆ ที่เราจะมีสิทธิ์ไปทำกับมันอย่างไรก็ตามอำเภอใจเราเป็นเพียงผู้คุ้มครองโบราณสถานเพื่อส่งต่อให้แก่บรรดาอนุชนรุ่นหลัง.....” วิลเลียม มอริส จากบทความเพื่ออนุรักษ์ St.MARY AT HILL จอห์น รัสกิน และ วิลเลียม มอริส ทั้งสองเป็นบุคคลที่ไม่ชอบสังคมยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม เพราะคิดว่าผลิตงานไร้รสนิยม แต่ฝังใจว่าสังคมสมัยยุคกลางเป็นสังคมอุดมคติ รวมทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมในอุดมคติของเขา คืองานแบบ โกธิค ของสมัยกลางด้วย รัสกิน เชื่อว่าศิลปะยุคใดย่อมแสดงออกถึงสภาพสังคมและชีวิตจิตใจของผู้คนในยุคหนึ่งซึ่งงานเลียนแบบของคนอีกยุคหนึ่งนั้นย่อมไร้จิตวิญญาณแบบดั้งเดิมไม่มีมิติแห่งเวลา งานเลียนแบบจึงไร้ค่าขาดสัจจะทั้งสองเชื่อว่าโบราณสถานเป็นกรรมสิทธิ์ของคนยุคก่อน และยุคที่จะตามมา มนุษย์ยุคปัจจุบันไม่ควรแตะต้องโบราณสถานมีหน้าที่เพียงดูแลรักษาให้ดีที่สุดสภาพที่เป็นอยู่และส่งต่อให้คนรุ่นหลังทั้งสองเชื่อว่าคุณค่าของโบราณสถานนั้นอยู่ที่

- ประวัติศาสตร์ ความเก่าแก่ ความโบราณ
- ศิลปะรูปภาพที่สวยงามเหมือนภาพเขียนตระกูลโรมานติก
- ปัญญานศิลปินเรียกร้องต้องการ

บางคนขนานนามแนวทางนี้ว่า ROMANTIC RESTORATION เพราะเป็นแนวทางที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินมากกว่าเน้นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม แต่แนวความคิดของทั้งสองเป็นปราการต่อต้านการปฏิสังขรณ์ของอีกฝ่ายโดยตรง ซึ่งกว่าจะมีผลให้ประชาชนทั่วไปยอมรับ เวลาที่ล่วงมาถึงศตวรรษที่ 20 แต่จุดอ่อนของทฤษฎีนี้คือ ไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนว่าอย่างไรถึงจะถูกต้อง และข้อเสนอในการอนุรักษ์ของเขาเป็นเรื่องยากที่จะปฏิบัติตาม เช่นปล่อยให้โบราณสถานพังตึกพังไปซ่อม เป็นต้น

4.3 แนวทางของ บอยโต (BOITO) ในอิตาลี

แนวทางของอิตาลี เป็นแนวทางที่ได้รับอิทธิพลของรัสเซีย และ มอริส แต่พยายามแปลทฤษฎีของอังกฤษให้เป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้ โดยเน้นเรื่องสุนทรียภาพเข้าไปด้วย ผู้นำทางทฤษฎีการบูรณะของอิตาลีคือ คามิลโล บอยโต (CAMILLO BOITO) (ค.ศ.1836-1914) เขาไม่นิยมแนวทางของ วิโอเลท์ เลอ ดูก ที่ประเมินค่าโบราณสถานเพียงที่รูปแบบเท่านั้น บอยโต มองว่าโบราณสถานเป็นเอกสารที่บ่งบอกถึงพัฒนาการของมนุษย์ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงหลักฐานเหล่านี้คือการหลอกลวง แต่เขาก็ยอมรับว่าอาจมีการต่อเติมในส่วนที่จำเป็นจริง ๆ เพื่อเสริม ความมั่นคงให้กับอาคาร แต่สิ่งเหล่านี้ต้องมีความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้แต่ก็ไม่น่าเกลียด บอยโต ยืนยันว่าส่วนต่อเติมที่เกิดขึ้นในยุคต่าง ๆ ในโบราณสถานจะต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของมันและต้องไม่เอาออกไปเสีย เว้นแต่ถ้าจะเป็นความจำเป็นสุดยอดนอกจากนี้เขายังไม่นิยมให้งานบูรณะเป็นงานที่ทำประณีตเรียบร้อยเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความกลมกลืนจนแยกไม่ออกจากของดั้งเดิม

ในปี ค.ศ.1883 บอยโต ได้แถลงหลัก 8 ประการ ในการประชุมนานาชาติของสถาปนิกวิศวกร จัดขึ้นที่กรุงโรม ซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

1. รูปแบบระหว่างของเก่าและของใหม่ ให้เป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน
2. ให้ใช้วัสดุที่ดูแตกต่างกันในการบูรณะ
3. ละเว้นการบูรณะส่วนตกแต่ง (ที่สูญหายไปแล้ว) ขึ้นมาใหม่อีก
4. ให้จัดแสดงชิ้นส่วนของดั้งเดิมของอาคารภายในบริเวณอาคารนั้น
5. ใช้เวลาในการบูรณะลงในชิ้นส่วนใหม่ที่ใส่เพิ่มเข้าไป
6. ให้ใส่จารึกใหม่ที่ว่าด้วยการบูรณะในหนั้นๆ เข้าไปในอาคารด้วย
7. ให้จัดเตรียมเอกสารที่แสดงถึงการบูรณะ ขั้นตอนต่าง ๆ เก็บไว้ในอาคารหรือจัดพิมพ์ต่อไป
8. ส่วนที่ได้บูรณะแล้ว ให้เน้นให้เห็นแตกต่างชัดเจนจากส่วนที่ไม่ได้แตะต้อง

กฎเกณฑ์เหล่านี้ ได้กลายเป็นข้อบัญญัติให้การบูรณะโบราณสถานของอิตาลีในปีค.ศ.1902 และเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการแปลทฤษฎีนามธรรมให้เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง

5. แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานตอนต้นศตวรรษ ที่ 20

ปลายศตวรรษที่ 19 มีสงครามเกิดขึ้นในยุโรป เป้าหมายในการทำลายอย่างหนึ่ง คือ โบราณสถานทำให้เกิดความหวังว่าหากไม่ตกลงกันในระดับนานาชาติในเรื่องนี้ จะทำให้โบราณสถานต้องสูญสิ้นไปโดยสงครามเป็นแน่แท้

สงครามฝรั่งเศส-ปรัสเซีย ในปี ค.ศ.1870-71 จึงมีการประชุมนานาชาติเพื่อร่างกฎหมายนานาชาติว่าด้วยกฎและธรรมเนียมสงคราม ในร่างกฎหมายนี้ระบุว่า **"วัฒนธรรมเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ"** สมบัติทางศิลปะเป็นสิ่งที่ไม่ทำลายลงแล้วไม่สามารถสร้างขึ้นมาได้ และให้ถือว่าเป็นสมบัติของทุกชนชาติ ไม่เพียงแต่เป็นของชนชาติที่มีมรดกวัฒนธรรมนั้นตั้งอยู่.."

ปัญหาเกี่ยวกับการบูรณะปฏิสังขรณ์โบราณสถานนั้น ยังมีอยู่ในการประชุมนานาชาติของสถาปนิก ครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ.1904 ที่ กรุงแมดริด (MADRID) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน แถลงการณ์ได้แบ่งโบราณสถานออกเป็น 2 ประเภทคือ **LIVING MONUMENTS** สำหรับอาคารที่ยังมีประโยชน์ใช้สอย และ **DEAD MONUMENTS** สำหรับซากหรืออนุสรณ์สถาน (เป็นคำศัพท์เรียกโบราณสถานที่ไม่เคยมีการยอมรับในสหราชอาณาจักร) แถลงการณ์ยอมรับการปฏิสังขรณ์อาคาร **LIVING MONUMENTS** โดยให้ยึดถือว่าเอกภาพของรูปแบบอาคารเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็กำหนดให้กระทำโดยผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ส่วน **DEAD MONUMENTS** ให้สงวนรักษาสภาพเดิมอย่างเคร่งครัด หลังจากการจบสิ้นของสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้วเท่านั้นที่เราเห็นความคืบหน้าอย่างเป็นทางการของหลักการบูรณะโบราณสถาน กล่าวคือ มีการตั้งสันนิบาตชาติในปี ค.ศ.1919 เพื่อรักษาสันติภาพโลกต่อมาเมืองคอร์กอร์ว่าด้วยการร่วมมือทางปัญญา ในปี ค.ศ.1922 ซึ่งมีกิจกรรมหลักว่าด้วยงานวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดสถาบันนานาชาติด้วยการพิพิธภัณฑ์ขึ้นในปี ค.ศ.1926 ในปี ค.ศ.1930 มีการจัดประชุมว่าด้วยการสงวนศิลปวัตถุขึ้นในกรุงโรม

ในปี ค.ศ.1931 โดยการสนับสนุนของสถาบันนานาชาติว่าด้วยการพิพิธภัณฑ์ มีการจัดประชุมว่าด้วยการบูรณะโบราณสถาน ที่กรุงเอเธนส์ได้ข้อสรุปว่าเรียกว่าเอเธนส์ชาร์เตอร์ (ATHENS CHARTER) ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ

1. ให้หลีกเลี่ยงการปฏิสังขรณ์ และให้มีการอนุรักษ์ความเป็นของแท้ของโบราณสถาน (พื้นฐานความคิดของรัสเซีย และมอริส)
2. ให้มีการบำรุงรักษาที่ต่อเนื่อง เพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการปฏิสังขรณ์ (พื้นฐานความคิดของรัสเซีย และมอริส)
3. การอนุรักษ์โบราณสถานให้กระทำในที่ตั้ง หลีกเลี่ยงการเคลื่อนย้าย
4. หากมีความชำรุดเสียหายมาก จำเป็นต้องปฏิสังขรณ์ ให้ความเคารพสูงสุดต่อศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุ โดยไม่ทำลายหลักฐานยุคใดยุคหนึ่งของโบราณสถาน (พื้นฐานความคิดของบอยโต)
5. ด้วยความจำเป็นในการอนุรักษ์ อนุญาตให้ใช้เทคนิคสมัยใหม่ เช่น คอนกรีตเสริมเหล็กในการเสริมความมั่นคงได้

6. ให้สนับสนุนการร่วมมือของนานาชาติในเรื่องเทคนิคการอนุรักษ์ โดยการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเอกสารและศูนย์การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์กล่าวได้ว่าหลักการอนุรักษ์สมัยใหม่ได้มีการยอมรับในระดับสากล ตั้งแต่การประชุมนานาชาติครั้งนี้แล้ว

5.1 ทฤษฎีการอนุรักษ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ทำลายล้างอารยธรรมที่สะสมมาหลายพันปีของทวีปยุโรปย่อยยับลงเป็นจำนวนมากความสูญเสียนี้เป็นปัญหาที่ทำให้นักอนุรักษ์มีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์แตกต่างกันหลายแนวทาง

1. มีพวกที่สนับสนุนให้มีการปฏิสังขรณ์โบราณสถานที่ถูกสงครามทำลายลงอย่างเที่ยงตรง
2. มีพวกที่สนับสนุนให้เน้น การสงวนรักษา โดยไม่ยอมให้มีการต่อเติมส่วนที่เสียหายจากภัยสงคราม
3. มีพวกที่เห็นว่าควรมีกฎเกณฑ์ใหม่ๆ ว่าด้วยการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่นี้ ที่โบราณสถานถูกทำลายไปในเวลาชั่วข้ามคืนในกรณีโบราณสถานสำคัญมีแนวคิดว่าเป็นเรื่องจำเป็นในการปฏิสังขรณ์องค์ประกอบสถาปัตยกรรมที่สูญหายไปในสงครามให้กลับคืนมา
4. มีแนวทางที่ต้องการขยายขอบเขต การอนุรักษ์โบราณสถานออกไปถึงชุมชนและสภาพแวดล้อมที่โบราณสถานนั้นตั้งอยู่ ซึ่งโบราณสถานนั้นถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่แยกออกไม่ได้

5.2 ทฤษฎีการอนุรักษ์เชิงวิกฤต (CRITICAL RESOLUTION)

ในปี ค.ศ. 1938 กลุลิโอ อาร์แกน (GLULIO CARLO ARGAN) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าจุดหมายในการอนุรักษ์คือการค้นหาและแสดง “เนื้อหาดั้งเดิม” (ORIGINAL “TEXT”) ของวัตถุโดยการกำจัดงานที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมในยุคหลัง โรเบร์โต เพน (ROBERTO PANE) ได้เสริมต่อภายหลังสงครามโลกว่า การรักษาหลักฐานทุกยุคทุกสมัยในโบราณสถานวัตถุหนึ่ง มีความสมควรเพียงไร แม้ว่าโดยหลักการจะเป็นเรื่องที่ถูกต้องเพราะมันมีค่าในฐานะข้อมูลทางประวัติศาสตร์ แต่เพนเชื่อว่าเรื่องเหล่านี้ต้องมีข้อยกเว้นในบางกรณีเช่น หากพวกเราได้ตรวจสอบงานศิลปะชิ้นหนึ่งอย่างเข้มงวด โดยใช้หลักสุนทรียศาสตร์เชิงวิกฤตแล้ว (เชิงวิพากษ์วิจารณ์) พบหลักฐานบางอย่างที่น่าเกลียดที่อยู่คู่กับของสวยงาม ซึ่งต่างก็เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เขาสงสัยว่านักอนุรักษ์ต้องให้ความสนใจต่อทั้งสองสิ่งเท่าเทียมกันด้วยหรือ เขายืนยันว่าโบราณสถานแต่ละแห่งควรได้รับการพิจารณาเป็นกรณีเฉพาะ ด้วยคุณสมบัติพิเศษของมันมันจึงเป็นงานศิลปะ และด้วยความเป็นศิลปะแบบนั้น ๆ มันจึงควรได้รับการบูรณะ

ซีซาร์เร บรานดี (CESARE BRANDI) วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งว่าวิธีการบูรณะนั้นขึ้นอยู่กับ “หน้าที่” ของวัสดุ (MATERIAL CONSISTENCY) ในงานศิลปะชิ้นนั้น ซึ่งวัสดุมีหน้าที่ 2 ประการที่แตกต่างกันคือ

1. เป็นภาพลักษณ์ (APPEARANCE)
2. เป็นโครงสร้าง (STRUCTURE)

หลักการประการแรกในการบูรณะงานศิลปะของเขาก็คือเมื่อไรก็ตามที่วัสดุหนึ่งถูกใช้สร้างเป็นตัวแทนศิลปะคือ เป็นตัวภาพลักษณ์ มันจะกลายเป็นประวัติศาสตร์ทันที นั่นคือไม่สามารถหาของอื่นมาทดแทนได้ แม้ว่าจะเป็นวัสดุที่มีส่วนผสมทางเคมีเหมือนกันก็ตาม ถ้าทำใหม่มันจะไม่มีประวัติศาสตร์ ในกรณีนี้การบูรณะต้องใช้วิธีสงวนรักษาวัสดุดั้งเดิม เช่นภาพเขียนที่เก่าแก่หายไปเราจะไม่ต่อเติมให้เต็มเหมือนเดิมเพราะส่วนที่เดิมเป็นของใหม่ไร้ค่า แต่หากว่าวัสดุทำหน้าที่เป็นโครงสร้างเช่น เป็นกรอบภาพหรือเป็นโครงสร้างอาคารที่พึ่งเพราะแผ่นดินไหว ในกรณีนี้เราสามารถทำใหม่ทดแทนได้ เพราะมันไม่ได้มีคุณค่าทางศิลปะสูงส่งแบบกรณีแรก

หลักการที่ 2 ของทฤษฎีนี้ บรานดี กล่าวว่า การบูรณะจะต้องมีจุดมุ่งหมายในการฟื้นฟู “ศักยภาพ” แห่งเอกภาพของศิลปกรรม แต่ทั้งนี้ต้องไม่ปลอมหรือทำให้หลักฐานยุคต่างๆ ที่สะสมอยู่เสียหาย บรานดีวิเคราะห์ว่าการมองศิลปกรรมชิ้นหนึ่งนั้นต้องมองถึง “ภาพรวมทั้งหมด” ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่แบ่งแยกไม่ได้ และศักยภาพของเอกภาพนั้นจะยังคงอยู่เสมอ แม้ว่าตัวงานศิลปะอาจถูกทำให้แยกเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อยก็ตาม (เช่น ภาพจิตรกรรมที่เก่า ๆ แหว่ง ๆ) การฟื้นฟูศักยภาพนี้ไม่ใช่การทำให้ชิ้นใหม่ แต่เป็นการรวบรวมงานให้มารวมกัน (INTEGRATED) การบูรณะนี้ต้องทำให้มองเห็นความแตกต่างระหว่างของเก่าและใหม่ได้ชัดในระยะใกล้ แต่ขณะที่ในระยะไกลงานจะดูมีเอกภาพ ทฤษฎีของ บรานดี เป็นที่มาของการบูรณะจิตรกรรมฝาผนัง โดยการเติมเส้นลงในส่วนที่เก่าแหว่งของจิตรกรรมโดยไม่ใช้วิธีเขียนเติมใหม่

ในกรณีที่งานศิลปะนั้นมีแบบหลายยุคซ้อนทับ กันอยู่ยุคสมัยใดเหมาะสมที่จะนำมาเป็นหลักอ้างอิงในการบูรณะนั้น บรานดี วิเคราะห์ว่ายุคสมัยในงานศิลปกรรมมีอยู่ 3 ยุค คือ

1. ยุคสร้างงาน (ซึ่งอาจยาวนานมาก เช่น สมัยอยุธยา อาจมีตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลาย)
2. ยุคหลังจากยุคที่ 1 จนถึงยุคปัจจุบัน
3. นาที่ที่เรากำลังพิจารณาศิลปกรรมนั้นอยู่

ในการบูรณะศิลปกรรมนั้นบรานดี วิเคราะห์ว่าไม่สมควรจะเอาแบบยุคแรกมาเป็นแม่แบบเพราะงานช่วงนี้อาจมีหลายแบบตามกาลเวลาที่อาจจะยาวนานเราไม่รู้จริงว่ามันจบลงที่แบบไหนแน่ การทำตามแบบยุคนี้อาจนำมาซึ่ง

รูปแบบพิสดารที่ประมวลเองแบบบูรณะก็ไม่สมควรจะเป็นแบบยุคที่ 2 เช่นกัน เพราะถึงรู้ว่าจะงานจบแล้ว แต่ก็ยังเป็นแบบที่ละทิ้งแบบอื่น ๆ ที่มีมาก่อนยุคนั้นเป็นการทำให้ประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งของศิลปกรรมนั้นสูญหายไป ดังนั้นแบบบูรณะที่สมควรนำมาเป็นแบบที่สุดคือสภาพที่เราเห็นในนาที่นั้นหรือยุคที่ 3 นั้นเอง และการอนุรักษ์นี้จะต้องรวมถึงการรักษาผิว (PATINA) ของอาคารที่เกิดจากการสึกกร่อนโดยกาลเวลาซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ และหากถ้าสูญเสียไปแล้วจะสร้างทดแทนไม่ได้

อย่างไรก็ตาม บรรณคดี ก็เปิดโอกาสให้มีการพิจารณาผลงานยุคหลังที่ต่อเติมออกได้ในกรณีพิเศษจริง ๆ ในกรณีนั้นเป็นการตัดสินใจโดยใช้เรื่องสุนทรียภาพมาวัดเพราะเขาเชื่อว่างานศิลปะนั้น หัวใจที่สุดอยู่ที่สุนทรียภาพ ซึ่งสำคัญกว่าประวัติศาสตร์ ในกรณีอย่างนี้เขายกตัวอย่างภาพเขียนซ้อนทับหลายชั้นและงานเขียนชั้นใดมีคุณค่ามากกว่า (เช่น นักบูรณะสมัครเล่นเขียนภาพทับลงบนงานของจริงของแวนโกก เป็นต้น) แต่ถ้ามานั่งเขียนทับมีคุณค่าเท่าๆ กับงานดั้งเดิม เช่น ภาพเขียนสมัยบาร็อค วาดทับภาพเขียนสมัยกลาง ก็ควรที่จะรักษาไว้ทั้งคู่ (คือไม่ต้องไปแก้ไขอะไร) แต่ในกรณีที่ยานศิลปะนั้นถูกทำลายเสียหายมากจนศิลปะนั้นเสียศักยภาพที่จะมีเอกภาพแล้ว ก็ไม่ควรที่จะปะติดปะต่อมันเข้าด้วยกันอีก เพราะจะทำให้เกิด "ข้อเท็จจริงใหม่" โดดเด่นขึ้นมา ซึ่งจะทำลาย "ความเป็นของแท้" ของศิลปวัตถุนั้น ในกรณีนี้ควรรักษาสภาพซากให้คงเดิมก็พอ

6. การเคลื่อนไหวเพื่อสร้างหลักการและโครงข่ายการอนุรักษ์ นานาชาติ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ภัยของสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้มีการจัดตั้งองค์กรนานาชาติขึ้นเพื่อผดุงรักษาสันติภาพของโลกไว้ โดยการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้น ในปี ค.ศ.1945 ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญอันหนึ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างชาติต่าง ๆ องค์กรที่รับผิดชอบงานนี้ของสหประชาชาติคือ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปีเดียวกัน นอกจากนี้มีการจัดตั้งสภานานาชาติว่าด้วยการศึกษาพิพิธภัณฑ (ICOM) ขึ้นในปี ค.ศ.1946 ต่อมา มีการจัดตั้งศูนย์กลางนานาชาติว่าด้วยการศึกษาการสงวนรักษาและการบูรณะทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (ICCROM) ในปี ค.ศ.1959

หัวใจของการอนุรักษ์โบราณสถานยังคงอยู่ที่คุณค่าหลักสองประการคือ ประวัติศาสตร์และศิลปะ ซึ่งต่างแสดงบทบาทหลักสลับกันตลอดเวลาคือตอนต้นสิ้นศตวรรษที่ 19 ประวัติศาสตร์เป็นด้านนำ แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 กลับมาเน้นเรื่องศิลปกรรมมากกว่า ดังจะเห็นได้จากการประชุมในปารีส ในปี ค.ศ.1957

แต่ในที่สุดในการประชุมนานาชาติของสถาปนิกและผู้เชี่ยวชาญ ครั้งที่ 2 ที่เวนิสในปี ค.ศ.1964 ก็ลงเอยที่ **ให้คุณค่าทั้ง 2 นั้นน้ำหนักเท่ากัน** ในการประชุมนี้ยังทำให้เกิดการจัดตั้งสภานานาชาติว่าด้วยอนุสรณ์สถานและที่ตั้ง (ICOMOS) ด้วย

ผลสำเร็จประการสำคัญในการประชุมที่เวนิส คือ การประกาศหลักการสากลว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน ที่เรียกว่า **เวนิสชาร์เตอร์ (VENICE CHARTER)** หัวใจของเวนิสชาร์เตอร์ส่วนใหญ่พัฒนาจากเอเธนส์ชาร์เตอร์ (ค.ศ.1931) และอิตาเลียนชาร์เตอร์ (ค.ศ.1932) นั้นเองสาระสำคัญได้แก่

1. ให้ความสำคัญชัดเจน ของความแตกต่างระหว่างของเก่ากับส่วนที่ต่อเติม (มาตรา 9)
2. ปฏิเสธการทำเทียม (มาตรา 5, มาตรา 12)
3. จุดประสงค์ในการบูรณะ คือ การสงวนรักษา และแสดงให้เห็นชัดเจนถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพและประวัติศาสตร์ของโบราณสถาน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเคารพใน **วัสดุดั้งเดิม** และเอกสารที่เป็นของแท้ (มาตรา 3, มาตรา 9)
4. ให้หยุดการบูรณะเมื่อถึงจุดที่การเคาะเริ่มต้น (มาตรา 9)
5. ให้เคารพในประวัติศาสตร์ข้อมูลทุกยุคของโบราณสถาน การประเมินค่าของส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องและการตัดสินใจว่าสิ่งใดจะต้องถูกเอาออกไปนั้น จะมอบให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับผิดชอบแต่ผู้เดียวไม่ได้ (มาตรา 11)
6. การบูรณะทุกครั้งจะต้องมีการค้นคว้าทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ก่อนและตามหลังการปฏิบัติงาน (มาตรา 9)
7. งานบูรณะทุกชนิดให้หลีกเลี่ยงวิธี "สร้างรูปแบบ" โดยการตั้งข้อ "สมมติฐาน" (APRIORI) นั่นคือ การสมมติแบบสมบูรณขึ้นมาแบบหนึ่ง แล้วอ้างความเหมาะสมด้วยเหตุผลเหตุผลต่าง ๆ นานา ที่ผู้บูรณะเคยมีประสบการณ์มาแล้ว โดยที่ข้อมูลเหล่านั้นไม่ใช่ข้อมูล **ของจริง** เช่นภาพเขียนหรือภาพถ่าย เป็นต้น (มาตรา 15) วิธีบูรณะที่ยอมรับได้คือวิธีอนาสสตีโลซิส ซึ่งได้แก่การก่อขึ้นส่วนดั้งเดิมที่หลงกระจัดกระจายอยู่ในที่ตั้งกลับ "ที่เดิม" โดยให้ใช้ชิ้นส่วนน้อยที่สุดเพียงพอเพื่อความจำเป็นในการทำให้โบราณสถานมีความมั่นคงแข็งแรง (มาตรา 15)

8. แนวความคิดในการเรียกโบราณสถานว่าเป็น DEAD และ LIVING MONUMENTS (จากการประชุมที่ MADRID ในปี ค.ศ.1904) ถือว่าไม่ถูกต้อง เพราะแม้ซากโบราณสถานก็เป็นสิ่งที่มีชีวิตและสามารถส่งผ่านข้อมูลต่างๆ ให้เรารับทราบได้ ดังนั้นจึงไม่ควรเรียกมันว่า "ของที่ตายแล้ว"

ความสำเร็จในการสร้างหลักการและโครงข่ายการอนุรักษ์สากล นอกเหนือจากเวนิสชาร์เตอร์ที่เปรียบเสมือนหัวใจหลักของการอนุรักษ์สากลแล้ว ยังมีสถาบันอีกอย่างน้อย 2 สถาบัน

ที่เปรียบเทียบเครื่องจักรกลในการขับเคลื่อนให้การอนุรักษ์ในระดับโลกได้เดินหน้าไปเรื่อยๆ นั่นคือ ศูนย์กลางนานาชาติว่าด้วยการศึกษาการสงวนรักษาและการบูรณะทรัพย์สินทางวัฒนธรรม (THE INTERNATIONAL CENTER FOR THE STUDY OF THE PRESERVATION & RESTORATION OF CULTURAL PROPERTY หรือ ICCROM) และสภานานาชาติว่าด้วยอนุสรณ์สถานและที่ตั้ง (INTERNATIONAL COUNCIL ON MONUMENTS AND SITES หรือ ICOMOS)

ICCROM ก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) และรัฐบาลอิตาลี ที่กรุงโรมในปี ค.ศ.1959 เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของผู้เชี่ยวชาญการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ จากทั่วโลก มีกิจกรรมหลักคือ ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐสมาชิกในเรื่องวิทยาศาสตร์การอนุรักษ์และให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่โครงการอนุรักษ์ระดับนานาชาติ หรือระดับชาติของประเทศต่าง ๆ ICCROM เป็นองค์กรของภาครัฐ ที่มีประเทศต่าง ๆ เป็นสมาชิกทั่วโลกเพิ่มขึ้นตามลำดับ (55 รัฐสมาชิกในปี ค.ศ.1971 และมากกว่า100 รัฐ สมาชิกในปี ค.ศ.2002) นับได้ว่าองค์กรนี้เป็นความสำเร็จของความร่วมมือข้ามกัวแรกๆ ที่ต้องการสร้างองค์กรเพื่อการอนุรักษ์สากลที่เป็นรูปธรรม

ICOMOS เป็นผลพวงจากการประชุมนานาชาติครั้งสำคัญที่นครเวนิสในปี ค.ศ.1964ในการประชุมครั้งนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดหลักการเวนิสชาร์เตอร์แล้ว ที่ประชุมยังมีความเห็น ว่าจะต้องสร้างองค์กรขึ้นมารองรับเพื่อให้เวนิสชาร์เตอร์ปรากฏเป็นจริงในระดับโลกให้ได้ ดังนั้น ICOMOS จึงถือกำเนิด ในปีต่อมาคือ ค.ศ.1965 มีธรรมนูญที่รองรับโดยสมัชชาในปี ค.ศ.1978 ลักษณะเด่นของ ICOMOS คือ เป็นองค์กร ของภาคเอกชน ที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างทุกชาติในโลกในการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยการสร้างเครือข่าย การอนุรักษ์ให้ครอบคลุมทั้งโลกผ่าน ICOMOS ท้องถิ่น (นั่นคือ ICOMOS สาขาประจำชาติ) โดยยึดเวนิสชาร์เตอร์ เป็นหลักการในการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ICOMOS ยังมีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาใหญ่ของ UNESCO ในการพิจารณา มรดกโลก

ICOMOS ได้ริเริ่มการนิยามศัพท์เรียกโบราณสถาน ให้เป็นที่ยอมรับทั่วกันว่ามี 3 ประเภทคือ โบราณสถาน (MONUMENT) หมู่อาคาร (GROUP OF BUILDINGS) และที่ตั้ง (SITE) ในธรรมนูญที่สมัชชาที่มีจากสมาชิกทั่วโลกรับรอง ในปีค.ศ.1978 เพิ่มนิยามมากกว่าเดิมที่ปรากฏในเวนิสชาร์เตอร์ ที่มีเพียงแต่ โบราณสถาน (HISTORIC MONUMENT) ปัจจุบัน ICOMOS มีสมาชิกกว่า 7,000 คนใน 110 ประเทศ (สถิติเมื่อ 31 ธันวาคม ค.ศ.2001)

6.1 ที่ประชุมว่าด้วยการปกป้องมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ(CONVENTION CONCERNING THE PROTECTION OF THE WORLD CULTURAL AND NATURAL HERITAGE)

ที่ประชุมนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมที่ เวนิสในปี ค.ศ. 1964 เช่นกัน ที่เห็นว่าโบราณสถานนั้นเป็นมรดกร่วมกันของคนทุกชาติ ดังนั้น UNESCO จึงจัดให้มีการประชุมขึ้นระหว่างวันที่ 17 ตุลาคม ถึง 21 พฤศจิกายน ค.ศ.1972 ที่กรุงปารีส ที่ประชุมได้ขยายความคิดเห็นในการอนุรักษ์จากโบราณสถานไปสู่สถานที่ธรรมชาติด้วย โดยเชื่อว่าทั้งโบราณสถานและสถานที่ธรรมชาตินั้นเป็นของคู่กันและต่างส่งเสริมคุณค่าความสำคัญให้กันและกัน การสูญเสียไม่ว่าอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมเป็นสิ่งที่หาอะไรมาทดแทนไม่ได้ ที่ประชุมมีจุดประสงค์ในการส่งเสริมให้ประชาชาติทั้งหลายร่วมมือกันเพื่อให้การอนุรักษ์ประสบความสำเร็จด้วยการทำบัญชีรายชื่อสถานที่สำคัญทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของโลก

ที่ประชุมกำหนดให้ผู้พิจารณารายชื่อสถานที่สำคัญที่ควร บรรจุในบัญชีมรดกโลกเป็นคณะบุคคลที่ชื่อ คณะกรรมการมรดกโลก (WORLD HERITAGE COMMITTEE) ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจาก 21 ประเทศ ที่ได้รับการคัดเลือกจากชาติสมาชิกต่างๆของที่ประชุมนี้โดยมีผู้เชี่ยวชาญจาก ICOMOS และสหภาพนานาชาติว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (INTERNATION UNION FOR THE CONSERVATION OF NATURE AND ITS RESOURCES) ในธรรมนูญของที่ประชุม ซึ่งลงวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ.1972 ที่กรุงปารีสระบุนิยามของมรดกทางวัฒนธรรมตามธรรมนูญของ ICOMOS คือแบ่งมรดกวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทคือ โบราณสถาน, หมู่อาคาร และที่ตั้ง แต่ทั้งนี้มรดกวัฒนธรรมที่จะถูกขึ้นบัญชีเป็นมรดกโลก จะต้องมีความสำคัญสูงส่งในระดับสากล (UNIVERSAL VALUE) โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ

- มีความเป็นของแท้ (AUTHENTICITY)
- มีอิทธิพลทางสถาปัตยกรรมอย่างสูง (คุณค่าทางสุนทรียภาพ)
- เป็นพยานหลักฐานที่พิเศษเหนืออื่นใด (คุณค่าทางประวัติศาสตร์โบราณคดี)
- มีส่วนร่วม (หรือเป็นผลมาจาก) กับแนวความคิดหรือความเชื่อที่มีความสำคัญระดับสากล (คุณค่าทางวัฒนธรรม)
- เป็นตัวอย่งยอดเยี่ยมของวิถีชีวิตตามประเพณีที่เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมที่แน่นอนอันหนึ่ง (คุณค่าทางสังคม)

6.2 เบอร์ราชาร์เตอร์ (BURRA CHARTER) : วิทยทัศน์ต่อการอนุรักษ์ที่กว้างขวางขึ้น

การเกิด ICOMOS สากสกลทำให้กิจกรรมการอนุรักษ์โบราณสถานเผยแพร่ไปกว้างขวางทั่วโลกผ่านองค์กร ICOMOS ระดับประเทศ ซึ่งต่างก็วางหลักการอนุรักษ์ของตนเองขึ้นมาบังคับใช้ เป็นเสมือนหนึ่งหน่วยงานภาคเอกชนที่ช่วยรัฐสอดส่องดูแลรักษาการอนุรักษ์ หลักการอนุรักษ์ของแต่ละประเทศต่างก็ยึดถือเวนิสชาร์เตอร์เป็นเกณฑ์ แม้ว่าแต่ละรัฐจะมีพื้นที่แนวทางวัฒนธรรมที่ต่างกันก็ตาม อย่างไรก็ตาม หลักการของ ICOMOS บางประเทศก็สะท้อนแนวคิดที่แตกแขนงออกไปจาก เวนิสชาร์เตอร์เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น เบอร์ราชาร์เตอร์ ของ ICOMOS ออสเตรเลีย หลักการฉบับนี้เริ่มใช้ในปี ค.ศ.1979 และแก้ไขเพิ่มเติมในปี ค.ศ.1981, 1988 และฉบับปัจจุบันใช้เมื่อปี ค.ศ.1999 เป็นหลักการที่กล่าวถึง การอนุรักษ์สถานที่ที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรม

เบอร์ราชาร์เตอร์ได้ริเริ่มใช้คำว่า สถานที่ (PLACES) แทนคำว่าโบราณสถานและที่ตั้ง (MONUMENTS AND SITES) ที่บัญญัติโดย ICOMOS สากสกล โดยระบุว่า สถานที่หมายถึงที่ตั้งบริเวณอาคาร หรืองานอื่นๆ กลุ่มของอาคารหรืองานอื่นๆ พร้อมด้วยส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องและบริเวณรอบๆ การใช้นิยามเช่นนี้เป็นแนวคิดที่ต้องการเชื่อมโยงระหว่างอาคารที่ตั้งกับวัฒนธรรม และภูมิหลังของภูมิปัญญาที่เป็นตัวสร้างโบราณสถานนั้นๆ เช่น ประเพณี ความเชื่อ อุดมการณ์ เป็นต้นเป็นนิยามที่สามารถครอบคลุมสถานที่บางประเภทที่แม้จะไม่มีตัวอาคารเลยแต่เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือมีประวัติศาสตร์แห่งกิจกรรมซึ่งเต็มไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือความทรงจำ สามารถถูกรวบรวมเข้าไปด้วยเป็นโบราณสถานชนิดหนึ่งได้เช่น ห้องสนามหลวง (ทุ่งพระเมรุ) เป็นต้น นอกจากนี้เบอร์ราชาร์เตอร์ ยังริเริ่มใช้คำว่า ความสำคัญทางวัฒนธรรม (CULTURAL SIGNIFICANCE) โดยกล่าวว่ามันหมายถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือสังคม สำหรับอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต คุณค่าเหล่านี้ไม่ได้แยกจากกัน แต่วรรณกัณ้อย่างแยกไม่ออกภายในอาคารเดียวกัน การอนุรักษ์สถานที่หนึ่งๆ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสำคัญในทุกๆ ด้านของสถานที่นั้น โดยไม่ให้ความสำคัญพิเศษกับคุณค่าหนึ่งด้วยการทิ้งคุณค่าอื่น ๆ เช่นจะเน้นแต่สาระทางวัตถุโดยไม่นึกถึงวัฒนธรรมย่อมไม่ถูกต้อง

6.3 การประชุมแห่งเมืองนาราว่าด้วยความเป็นของแท้ (NARA CONFERENCE ON AUTHENTICITY)

“มันเป็นเรื่องสำคัญที่หลักการต่าง ๆ ที่ชี้แนะการสงวนรักษาและการบูรณะโบราณสถานนั้นจะต้องได้รับการเห็นด้วยและถูกสร้างขึ้นในลักษณะนานาชาติ โดยที่แต่ละชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการปรับใช้แผนการนี้ภายในกรอบโครงสร้าง

ของวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง” ย่อหน้าที่ 2 ของเวนิสชาร์เตอร์นี้ แสดงความเคารพในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นอย่างชัดเจน และไม่ถือว่าหลักการของเวนิสชาร์เตอร์เป็นหลักการตายตัวแต่เป็นสิ่งที่ต้องการ การ “ปรับใช้” ตาม “กรอบโครงสร้างของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น” สิ่งนี้แสดงให้เห็นตั้งแต่มีเวนิสชาร์เตอร์ใน ค.ศ.1964 แล้วว่าผู้ร่างหลักการนี้มองเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการปฏิบัติตามหลักการในหลายๆประเทศที่มีพื้นเพทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากยุโรป ซึ่งผู้ร่างส่วนใหญ่เป็นคนในวัฒนธรรมนั้น ประเด็นความเห็นแตกต่างที่สำคัญที่สุดคือ การตีความเรื่องความเป็นของแท้ (AUTHENTICITY) ซึ่งนักอนุรักษ์ชาวญี่ปุ่นมีความสงสัยมากที่สุด นักวิชาการญี่ปุ่นกล่าวว่า ประเทศของตนเป็นประเทศอบอุ่นชื้น มีฝนตกชุก ดันสนขึ้นชุกชุม ไม้สนจึงเป็นวัสดุก่อสร้างสำคัญตั้งแต่สมัยโบราณ ไม้สนไม่ทนทานต่อแมลงรวมทั้งเชื้อราและตะไคร่ที่ทำลายเนื้อไม้ นอกจากนี้การที่ญี่ปุ่นมีแผ่นดินไหวบ่อยๆ ทำให้ญี่ปุ่นมีวิธีซ่อมอาคารไม้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองนั่นคือ การถอดชิ้นส่วนเดิมทั้งหมดลงมาซ่อมแล้วประกอบขึ้นใหม่เป็นวิธีการที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตนับพันปีสืบมาจนทุกวันนี้

วัฒนธรรมดั้งเดิมก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ก่อให้เกิดวิธีซ่อมอาคารแบบรื้อออกแล้วประกอบใหม่เช่นกัน ญี่ปุ่นโบราณเป็นประเทศเกษตรกรรมประชาชนปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักการเพาะปลูกสมัยโบราณขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศโดยเฉพาะน้ำซึ่งคนโบราณเชื่อว่าอยู่ในความควบคุมของเทพเจ้าที่ประทับบนภูเขาถ้าเราอัญเชิญเทพเจ้ามาอยู่ในวิหารเพื่อการสักการะเทพเจ้าจะลดบันดาลให้ดินฟ้าอากาศถูกต้องตามฤดูกาล นี่คือการมาของอาคารทางศาสนาชินโต แต่ชาวบ้านไม่ได้เชื่อว่าเทพเจ้าเป็นอมตะ เขาเชื่อว่าเทพเจ้ามีอายุขัยตายแล้วเกิดใหม่เป็นวัฏจักร ความเชื่อเช่นนี้น่าจะมาจากวัฏจักรของการเพาะปลูกพืช เช่น ข้าว ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่เทพเจ้าตายไปวิหารของเทพเจ้าจะถูกรื้อแล้วสร้างใหม่ เพราะวิหารเก่าเสียความศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากความตาย วิหารอิเซ (ISE SHRINE) เป็นตัวอย่างอาคารที่ถูกสร้างขึ้นมาด้วยความเชื่อเช่นนี้ ตัววิหารจะถูกสร้างขึ้นใหม่ทุก 20 ปี ตามรอบอายุของเทพเจ้าซึ่งยาวเท่าๆ กับช่วงอายุของคน 1 รุ่น และเท่ากับความรู้สึกอ่อนของเนื้อไม้ที่โคนเสาวิหารที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 30 ซม. ที่ถึงจุดที่ต้องเปลี่ยนพอดี ในการก่อสร้างใหม่นี้รูปแบบและลักษณะเดิมของวิหารจะถูกสร้างเหมือนเดิมทุกประการ ดังนั้นชีวิตอมตะของวิหารจะคงอยู่เท่าที่มีการบันทึก วิหารอิเซมีการสร้างใหม่มาแล้ว 61 ครั้ง ในการก่อสร้างแต่ละครั้งอุปกรณ์ช่าง เครื่องเรือนจะถูกเปลี่ยนใหม่หมดพร้อมตัววิหาร มีเพียงแผ่นป้ายสัญลักษณ์ของเทพเจ้าเท่านั้นที่ถูกย้ายจากวิหารเดิมมาวิหารใหม่ การรื้อลงสร้างใหม่ของวิหารอิเซเป็นตัวอย่างที่ดีของการส่งต่อวัฒนธรรมแบบจารีตของวัฒนธรรมทางสถาปัตยกรรม นำแปลกใจที่วัฒนธรรมโบราณแบบนี้ยังคงเหลืออยู่ในสังคมที่พัฒนาไปทางวัตถุอย่าง

อย่างมากเช่นญี่ปุ่น โนบุโอะ อิโตะ (NOBUO ITO) กล่าวว่า การอนุรักษ์วิหารอิเซโดยเนื้อแท้แล้วเป็นการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่เป็นอภายภาพ (INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE) เพราะตัววัฒนธรรมเป็นของแท้ แต่ตัววิหารที่เราเห็นเป็นตัวเป็นตนไม่ใช่ของแท้ เขากล่าวต่อไปว่า ถ้าเราถือว่าคุณค่าของแท้ หมายถึงเนื้อวัตถุที่เป็นของดั้งเดิมแล้ว การเปลี่ยนไม้แม้แต่ชิ้นเดียวก็เป็นการละเมิดต่อความเป็นของแท้และทุกอย่างในญี่ปุ่นก็คงหาของแท้ลำบาก แต่ถ้าความเป็นของแท้สามารถครอบคลุมถึงความน่าเชื่อถือ(RELIABILITY) ซึ่งหมายถึงขบวนการอนุรักษ์ที่มีการตรวจสอบอย่างละเอียด ปริมาณการเปลี่ยนวัสดุมีน้อยที่สุด ขนาด คุณภาพและชาติพันธุ์ของไม้ใหม่เป็นชนิดเดียวกับของเดิม ฝีมือช่างเป็นแบบเดิม มีการจัดพิมพ์บันทึกรายงานการบูรณะ ความเป็นของแท้ก็จะยืดหยุ่นไม่ตายตัวและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของภูมิภาคอื่น ๆ ที่แตกต่างกันจากยุโรป

ความคับข้องใจในเรื่องความเป็นของแท้ (AUTHENTICITY) ดังกล่าวนำไปสู่การประชุมแห่งเมืองนาราว่าด้วยความเป็นของแท้ (NARA CONFERENCE ON AUTHENTICITY) จัดโดย UNESCO, ICCROM และ ICOMOS เมื่อวันที่ 1-6 พฤศจิกายน ค.ศ.1994 ข้อสรุปจากที่ประชุมได้จัดทำเป็น เอกสารแห่งเมืองนาราว่าด้วยความเป็นของแท้ (NARA DOCUMENT ON AUTHENTICITY) ประกอบด้วยเนื้อหา 13 มาตราและ 2 ภาคผนวกซึ่งพอจะสรุปเนื้อหาได้ดังนี้

- ที่ประชุมต้องการรับรู้ความคิดเห็นที่หลากหลายเกี่ยวกับ “ความเป็นของแท้”

- คณะกรรมการมรดกโลกต้องการให้ “ความเป็นของแท้” เป็นหลักการที่ใช้ได้กับทุกวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบัญชีมรดกโลก

- หลักการนี้เป็นส่วนหนึ่งของเวนิสชาร์เตอร์

- หลักการนี้ยอมรับและเชิดชูความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกคุณค่าที่มองเห็นต่างกันอย่างถ้อยแถลงถูกต้องด้วยกันทั้งสิ้น เพราะวัฒนธรรมทั้งปวงต่างก็มีที่มาแตกต่างกัน และรูปแบบก็แตกต่างกันด้วย

- มรดกวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของมนุษยชาติย่อมเป็นมรดกวัฒนธรรมของมนุษย์ทั้งปวง แม้ว่าความรับผิดชอบจะอยู่กับผู้ให้กำเนิดและผู้ดูแล แต่ควรยึดมั่นกับหลักการนานาชาติโดยการสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของตนเองและความต้องการของชุมชนวัฒนธรรมอื่น โดยมีข้อแม้ว่าผลสำเร็จจะไม่บ่อนทำลายคุณค่าวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชนนั้น ๆ

- ในแต่ละวัฒนธรรมจะตีความ ความเป็นของแท้ อย่างไรก็ดีแล้วแต่ แต่คุณค่าของมรดกนั้น ๆ จะต้องมาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นความจริงและน่าเชื่อถือ ดังที่ยืนยันในเวนิสชาร์เตอร์ (มาตรา 10)

- การตัดสินคุณค่าความเป็นของแท้จะต้องไม่เป็นเกณฑ์ตายตัว แต่ต้องใช้บริบทของวัฒนธรรมนั้นตัดสิน ดังนั้นแต่ละวัฒนธรรมต้องเรียนรู้และเข้าใจในคุณค่าเฉพาะของมรดกของตนเองเสียก่อน รวมทั้งพิจารณาความเชื่อถือได้ และความจริงของแหล่งข้อมูลของตนเอง

- การตัดสินความเป็นของแท้ให้พิจารณาจากความหลากหลายของแหล่งข้อมูล ทั้งที่เป็นกายภาพ อภายภาพ ทั้งที่มนุษย์สร้างและธรรมชาติสร้าง

คำประกาศที่เมืองนาราจึงเป็นครั้งแรกที่ดูเหมือนเป็นการขยายความหลักการสำคัญของเวนิสชาร์เตอร์ที่ว่าด้วยความเป็นของแท้ให้สมกับเจตนารมณ์ที่กล่าวว่าเป็นหลักการสากล คำประกาศนี้ยอมรับว่าเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันหลายในโลกนี้ ซึ่งอาจส่งผลให้การอนุรักษ์แปรเปลี่ยนไปบ้าง แต่ก็ตักคอกว่าทุกวัฒนธรรมต้องยึดมั่นในหลักการนานาชาติซึ่งนั่นคือ เวนิสชาร์เตอร์นั่นเอง และสิ่งที่ชาติใดจะเรียกว่าเป็น วัฒนธรรมของตนเองนั้นก็ต้องเป็นความจริงและน่าเชื่อถือ ไม่ใช่จะยอมให้ผู้ใดแตงนิยายขึ้นมาเอง และยิ่งเรียกร้องให้แต่ละวัฒนธรรมเรียนรู้และทำความเข้าใจในคุณค่าของมรดกของตนเองเสียก่อน แล้วควรร่างออกมาเป็นหลักการก่อนจะประกาศให้ผู้อื่นเคารพในวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าไม่ใช่เรื่องง่ายเลย สำหรับแต่ละประเทศที่จะกล่าวว่าวัฒนธรรมของตนแตกต่างจากผู้อื่นเพราะจะต้องมีขบวนการอธิบายออกมาอย่างชัดเจน (เช่นเบอร์ชาร์เตอร์เป็นต้น) และเป็นที่ยอมรับในประชาคมของตนเองเสียก่อน และนี่จะเป็นการบ้านสำคัญของทุกประชาคมในโลก ต้องดำเนินการ ในศตวรรษที่ 21 นี้

บรรณานุกรม

- Erder, Cevat. 1986. *Our Architectural Heritage: From Consciousness to Conservation, Museums & Monuments XX*. Paris: Unesco.
- Fawcett, Jan., ed. 1976. *The Future of the Past: Attitudes to Conservation 1174-1974*. London: Thames & Hudson.
- Feilden, Bernard M. 1982. *Conservation of Historic Buildings*. London: Butterworths.
- Jokilehto, Jukka. 1986. *A History of Architectural Conservation*. D.Phil. Thesis, Univ. York, UK.
- Ito, Nobuo. 1995. "Authenticity" Inherent in Cultural Heritage in Asia and Japan. In *Proceedings of Nara Conference on Authenticity, Nara, Japan 1-6 November 1994*, 35-45. Edited by Knut E. Larsen. Trondheim: Tapir.
- Lemaire, Raymond and Stovel, Herb, ed. 1995. "Nara Document on Authenticity." In *Proceedings of Nara Conference on Authenticity, Nara, Japan 1-6 November 1994*, xxi – xxv. Edited by Knut E. Larsen. Trondheim : Tapir.
- Taylor Ken. 2002 – 2003. "Cultural Heritage Management: The Role of Charters and Principles?" *Journal of the Faculty of Architecture Silpakorn University*, Vol. 19 (2002 – 2003): 170 – 183.
- Australia ICOMOS, Burra Charter (online). Accessed 5 November 2004. Available from <http://www.icomos.org/australia/burra.html>
- Convention Concerning The Protection of The World Cultural and Natural Heritage (online). Accessed 24 July 2000. Available from http://www.unesco.org/whc/world_he.htm
- About ICCROM (online). Accessed 17 January 2005. Available from <http://www.iccrom.org/eng/about/whats.htm>
- Icomos Objectives and Initiatives (online). Accessed 4 November 2004. Available from <http://www.international.icomos.org/e-introd.htm>